ЎҚУВЧИЛАРНИ МАЪНАВИЙ КАМОЛОТИДА “ТАРБИЯ” ФАНИНИНГ ЎРНИ

Суванкулов Хусан Тоирович
Гулистон давлат университети в.б.доценти

Ўқувчиларнинг миллий қадриятларга қизиқишларини ривожлантиришда “Тарбия” фани муҳим рол ўйнайди. Бу фан ўқувчиларнинг шахсий ва миллий идентликларини ўрнатиш, ҳамда миллий турмушга мос молиявий, иқтисодий, сиёсий ва маданий кучларни асослашни ўз ичига олади.

“Тарбия” фани орқали ўқувчилар миллий муносабатлар, миллий тарих, миллий турмуш, миллий идентликлар, миллий меъёрлар, адабиёт, санъат ва маданият билан танишиши кўрсатилади. Бу ўқувчиларга миллий маърифатларни кенгайтириш ва миллий хазинани билим бўйича эрта тарбиялашни мақсад қилади.

“Тарбия” фани ўзаро муносабатларни ҳимоя қилиш, миллий адабиёт, санъат, иқтисод, маданият, сиёсат ва турли соҳаларда миллий маърифатга эга бўлиш каби асосий қарорларни ҳам олиб боради. Ушбу фан ўқувчиларнинг она-тилидан фойдаланиш, танқидий фикрларни ривожлантириш, анализ қиладиган, суҳбатлашув маданиятини тарбиялаш каби муҳим қаватланган умумий қобилиятларни ўргатишни таъминлайди.

Бугунги ахборотлашган, интеграциялашув жараёнларида миллий мерос ва миллий қадриятлар замирида турли хил ёт ғоялар ҳам ҳаётимизга тобора чуқурроқ кириб бормоқда. Жамият тараққиётида фуқаролар тафаккурида ўзгариш бўлмас экан, тараққиёт ҳақидаги фикрларни тасаввур қилиш қийин. Шунингдек, соғлом руҳият ва қарашларга эътиборли бўлиш, уларни ислоҳ қилишга алоҳида аҳамият берилмас экан, ривожланган давлат ва жамият барпо этиш ғояси айтилган натижага эришмаслиги мумкин. Бу борада мамлакатимизда жуда катта амалий чора-тадбирлар амалга оширилди. Бунга мисол қилиб, умумий ўрта таълим мактабларининг барча 1-11 сиф ўқувчиларига “Тарбия” деб номланган ўқув предмети киритилишини келтиришимиз мумкин.

Миллий меросларимиз, қадриятларимизни ёшлар онги ва руҳида шакллантириш, ривожлантириш борасида кўплаб мамлакатимиз олиму-фузалолалари тадқиқотлар олиб бориб, бу борада яхши натижаларга эришган деб айта оламиз. Улар қаторига А.Иброҳимов, Х.Султонов, М.Жўраевлар муаллифлигида “Ватан туйғуси”, М.Имомназаровнинг “Миллий маънавиятимиз назариясига чизгилар”, Н.Махмудовнинг “Маърифат манзиллари”, С.Отамуротовнинг “Ўзбекистонда маънавий-руҳий тикланиш” ва “Глобаллашув ва миллат”, И.Саифназаровнинг “Ватанпарварликнинг миллий ва умуминсоний жиҳатлари”, М.Қуроновнинг “Мафкуравий таҳдид ва ёшлар тарбияси” каби асарларини келтириб ўтишимиз мумкин.

“Тарбия” фани ўқувчиларда асосан ватанга муҳаббат, ватанпарварлик, миллий-маънавий меросларимизни асраш, миллий қадриятлардан фойдаланиш, уларни келгуси авлодларга етказишда кўприк вазифасини бажариш бўйича билим, кўникма, малакалар беришга хизмат қилади. Бугунги кунда юртимизда моддий ва маънавий мерос, миллий қадриятларимизга эътибор ҳар қачонгидан ҳам юқори десак хато эмас. Бугун ёшларимизнинг илм олишлари учун ҳам спорт билан шуғулланишлари учун ҳам ва ёки ҳунармандчилик билан шуғулланишлари учун ҳам етарлича шароитлар ва имкониятлар мужассам. “Тарбия” фани мана шу имкониятлардан унумли фойдаланиш кўникмаини ҳосил қилади десак тўғри бўлади. Шу сабабдан “Тарбия” фанини ўқитиш жараёнида оид олиб борилаётган тадқиқотларни бугунги куннинг долзарб илмий-педагогик, ижтимоий-фалсафий муаммо деб ҳам эътироф этиш мумкин. Бу жараёнда эса ўзига хос илмий методлар кузатиш, анализ, синтез, интердичциплинар ёндашув, синергетик, синкретик, парадигматик, суҳбат кабилардан унумли ва самарали фойдаланиш яхши самара беради..

Миллий қадриятлар, маънавий мероснинг барча-барчаси инсон руҳиятини, онгини ҳаракатга келтиради. “Тарбия” фани эса мана шу жиҳатларга оқилона, одилона муносабатда бўлишни ўргатади, тушунтиради. Биз эса ёш авлодни “Тарбия” фани орқали миллий-маънавий меросга, миллий қадриятларимизга ахлоқий ёндашувни татбиқ этишимиз керак. Бу жараёнда албатта барча фанлар мажмуасиждан унумли фойдаланган ҳолда интердисциплинар ёндашув ҳам талаб этилади. Бу жиҳат эса ўтилаётган “Тарбия” фанининг мазмун-моҳиятини кенгроқ тушунтириш учун хизмат қилади.

Шундай экан, умумий ўрта таълим мактабларида “Тарбия” фанини ўқитишда аниқ, табиий, ижтимоий–фалсафий фанларнинг ўзаро интеграциялашувидан унумли фойдаланиш тақозо этилади. Қолаверса, парадигматик, синергетик, синергетик методларнинг ҳам ютуқларидан унумли фойдаланиш “Тарбия” фанини янада жозибадор ўтишга хизмат қилади.

Ҳозирги кунда педагогик технологиялар асосида, таълимга сифатли ёндашув юзасидан миллат руҳиятига, унинг шуурига кириб бориб таъсир кўрсатиш мақсадга мувофиқ кўрилмоқда. Ана шу сабабли педагогикамизда салмоқли ривожланиш кузатилмоқда. Шу сабабдан ҳам таълим-тарбия жараёнидан кўзланган мақсад баркамол авлодни шакллантиришдан иборат деб белигаланган. Барча педагогик ёндашувларда, маънавий-маърифий тадбирларда ёшлар таълим – тарбия жараёнининг объектигина эмас, балки

Шу сабабли ҳам бугунги ёшларга қўйиладиган талаб фақатгина билимли бўлиш эмас, балки изланувчан, ташаббускор, фидойи, интеллектуал салоҳиятли бўлишини ҳам талаб қилмоқда. Шу маънода замонавий миллий педагогикамиз олдида қуйидаги долзарб муаммоларни ҳал қилиш вазифаси турибди:

Шунингдек, улуғ мутафаккир Абдурауф Фитрат ижтимоий тарбия негизида жисмоний тарбияни ташкил этиш, шахснинг саломат ва бақувват қилиб тарбиялаш алоҳида аҳамият касб этишига урғу беради. Унинг «Раҳбари нажот» асарининг «Бола тарбияси» номли бобида бадан тарбияни ташкил этиш борасидаги қуйидаги фикрлар илгари сурилган: «Бадан тарбиясига қадим замонлардан бошлаб катта аҳамият берилган. Инсоннинг бутун аъзоси саломат ва қувватга эга бўлмаса, унда инсон узоқ яшамайди. Агар инсоннинг танасидаги аъзоларидан бирига ҳалал тегса, у киши ишдан қўлини тортиб, бошқаларнинг муҳтожига айланади».

Бизга маълумки таълим-тарбия жараёнида ўқувчилар онгига ва қалбига миллий-маънавий қадриятларни сингдириш муҳим тизим ҳисобланади. Миллий-маънавий қадриятларни ўқувчилар онги ва қалбига сингдиришда “Тарбия” дарсларидан кенг фойдаланиб инсоний фазилатларни шакиллантиришга ҳаракат қилинади. Ўқувчиларни дарс жараёнида миллий-маънавий қадриятларга ўргатиб бориш бугунги куннинг асосий талабидир. Ўқувчилар онги ва қалбига миллий-маънавий қадриятларни сингдириш орқали, пок қалбларда инсоний фазилатларни таркиб топтирилади. Бугунги кундаги таълим-тарбия жараёни олдида турган бош маслалардан бири ҳам айнан шу билан белгиланади.

Миллий-маънавий қадриятларни мактаб ўқувчилари ҳаётида акс эттириш, юртимизнинг иқтисодий, ижтимоий маданий ва маънавий ривожланиши хар томонлама камол топган шахснинг шакилланишига, унинг сиёсий, маънавий-ахлоқий жиҳатидан етуклигига кўп жихатидан боғлиқ.

Баркамол авлод, баркамол шахс биринчи навбатда, ўз Ватанини, миллий тили, урф-одати, тарихи, анъаналарини севадиган, авлод-аждодлари яратган илму ҳунар жавохирларини тўла тўкис эгаллаган ва умуминсоний қадриятларни эъзозлайдиган кишилар бўлганликлари боис ҳам миллий-маънавиятимиз гуркираб яшайверади [1].

Миллий ғоя миллий мафкура асосида тарбияни тўғри йўлга қўйиши халқнинг ўз тараққиёт йўлини белгилайди. Миллий ғоя мазмунини қамраб олувчи бир қанча омиллар бор. Улардан бири оила ва унинг маданияти, болаларнинг оила ва жамиятдаги роли, яъни, ёш авлодни маънавий-ахлоқий тарбиялаш масалаларига бориб тақалади [2].

Ёшлар тарбиясида таълим-тарбия муассасалари асосий етакчи ўринда туради ва у миллий ғояни кенг тарғиб қилиб туради. Шу боис бугунги кунда ижтимоий тафаккури етук, юксак умуминсоний қадриятлар билан қуролланган, маънавий бой, ахлоқан камол топган интелектуал салоҳияти, юқори билимли, ҳар томонлама соғлом авлодни тарбиялаш борасида бир қатор ишлар амалга оширилмоқда.

Таълим муассасалари ўқувчилари онгида миллий ғоя асосида маънавият тушунчаларини шакллантириш унинг дунёқарашида соғлом ғоялар ва билимга ҳаваснинг ортиб бориши ҳамда милллий одоб-меъёрларининг ривожлантирилишига эришилади. Бунинг учун илғор педагок тажрибалар ва замонавий педагогик технологиялардан самарали фойдаланиш лозим.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Иброҳимов А., Султонов Х., Жўраев М. Ватан туйғуси – Т.: Ўзбекистон, 1998, – 398 б.
2. Қуронов М. Мафкуравий таҳдид ва ёшлар тарбияси. – Т.: Академия, 2008.